

November-december 1842

FAKTA

Dato:
November-december 1842

Sidetal:
241, 242, 243, 244, 245, 246

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsperson/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det
originale manuskript til Christine
Stampes erindringer om Thorvaldsen.
Afskriften af hele manuskriptet
omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr.
48.

OBS Dokumentet er også udgivet i
Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her
findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-
udgivelse i artiklen Manuskriptet til
Christine Stampes erindringer om
Thorvaldsen.

Omtalte personer:
Ole Bang
Adam Oehlenschläger
Christiane Oehlenschläger
Alberto Paulsen
Elisa Paulsen
Fritz Paulsen
Susette Schouw
Henrik Stampe
Bertel Thorvaldsen
C.F. Wilckens
Benjamin Wolff

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 48. del af i alt 60.

TRANSSKRPTION

- 241 -

nu vare der kuns 4 dage til hans fødselsdag¹ tilbage, og da fr: Wolf² skulde til Byen for 1 dag bleve vi enige at følges ad, og tage Thorv: med os tilbage, vi reiste heele Natten og da vi ankommer, siger Tieneren mig at der alt var bestilt Vogn til Dagen efter og min Søster³ siger mig at have skrevet ud⁴ for at jeg dog kunde inrette mig lidt: at Alle Paulsens⁵ kom derud; jeg blev da gruelig forskrækket deels fordie jeg alt havde begyndt at flytte Tepper osv til Byen⁶, og laae alt selv paa Veien der til, og deels skyttede jeg ikke om at Paulsens skulde kiende Nysøe om Vinteren i sin minste heldige dragt, dog da jeg havde betænkt mig lidt tænkte jeg[: "J]lad gaae, nu gjør vi det saa godt vi kann[",] osv Thor havde bestemt, som sedvanlig paa den Dag at være paa Nysøe men nu havde fr: P:⁷ lamenteret at han dog maatte være hos hende, og saa havde han sagt, ["]ja saa kom ud til Nysøe,["] og derpaa var hun ingaaet strax, og saa ledes maatte de unskylde at alt ikke var bedre en[d] det var, ikke destomindre nu Bad jeg dem blodt at udsætte deres Reise en dag, for at jeg kunde være en dag forud hiemme at have istand til dem, Thorvaldsen og fr: Wolf og jeg reiste nu Natten igienem⁸ atter, og jeg fik travelt, med at inrette til Paulsens modtagelse, saa danne at jeg reent opgav alle anstalter i Anledning af Th fødselsdagen thi vi havde nok betænkt nogle Tableauer, og Scener, men da alt sligt, i almindelighed, koster især Huusmoderen meget Bryderie for at tilveie bringe draperie osv osv. og jeg var ocuperet nok saa lod jeg det blive ved en Diner hvor alle vore Naboer⁹

- 242 -

14

og beste Venner vare inbuden, ved Bordet blev afsunget en Sang¹⁰ af Stampe, og om Aftenen spilt en god gamel Lotterie¹¹, som vi vare Vandte, og Thorv: var meget fornøiet, Paulsens med Børn, Tiener og Amme¹², var her i 10 Dage, og vi gjorde alt for at more dem, som man kunde i det taalelige Veier, dog Fruen kunde ikke altid taale at kiøre ud, saa vi kunde ikke engang ret prale med hvor smukke Egn, til lykke vare vi inbudne til adskillige Dineer, hos vore Naboer, og saa gik Tiden; endelig kom Julen paa Tale, og jeg sagde Thor: havde sagt han vilde komme her som sedvanlig at være med os i Julen, dog saa blev fr: P: saa heftig at hendes Mand maatte ligge sig derimellem, og sagde ret smukt, at det var jo kuns af kierlighed for Thorv: at vi begge ønskede at see ham og alt saa var det best at lade ham selv vælge hvad han ønskede, osv; jeg sagde da at jeg var overbevist om at han holdt meest af Landet, men naar frue P: vilde komme

til samme Tid, ville hun være velkommen, og alt endte roelig, men jeg merkede her en bitterhed, og en Skinsyge paa mig, ogsaa paa heele Danmark, som hun kuns altfor ofte havde givet til kiende alt i Rom, hvor hun var ned paa alt hvad der var dansk, uden dog at kiende det; som jeg da tog mig den frihed at giendrive, skjønt jeg næsten kuns saa hende i Rom undtagen naar hun gjorde os den Ære at komme til The om Aften som de første 2 Maaneder, var i det minste 3 gange Ugentlig, dog saa snart Thor fløttede over i sine egne Værelser, Besøgte hun ham sielden, her paa Nysøe var hun gruelig ned paa de danske Operaer, og jeg paastod det altid var bedre en[d] hvad hun i Vinter havde kunnet høre [i] Rom, dette blev hun meget ivrig over og paastod

- 243 -

15

at de netop havde været fortrinlige, dog jeg vi[d]ste hun kuns havde været Een Aften i Operaen samme Aften havde Thor: og jeg og været der, og begge fundet det jammerlig, senere havde jeg været der fleere gange, dog Thorv: kuns sielden fordi vi næste bestandig fandt det daarlig, dette paaberaabte jeg, og opfordrede Thor: at bevidne, dog her var nu den kiere ikke ganske ærlig, og da jeg senere bebreidede ham det, unskyldte han sig med at man jo nok kunde see at hun fr: P: var skinsyg, saa han ansaae det for raadeligst, for Huusfredskyld at snakke hende efter Munden, nu var han engang paa en fredelig og høflig fod med Paulsens, og den var han saa bange at forstyrre. ☒ medens Paulsens vare her havde jeg min fornøjelse over ham¹³, som nok for mange Aar siden havde levet en heel deel paa de Danske Herregaarde, og dette Liv morede ham meget, han nævnte mig ogsaa alle hans Livrætter, som han nu i mange Aar ikke havde faaet, jeg passede nu hver dag at have i det mindste Een af Dem, og det lod ret, som om det morede ham, hun lod ogsaa til at synes om den Danske Køkken; Han var den meest Opmærksomme Egtemand, man vil tænke sig, og havde ingen anden Tanke en[d] hans Elisa, som han altid fulgte i hælene ☒

samme Morgen¹⁴ som jeg og fr: W: vare her ankommen med Thorv: havde denne strax taget fat paa Arbeidet, og begyndte Piedestallen til Chr: d. IVde¹⁵, i Kiøbenhavn havde han endnu intet giort, dette Basrelief¹⁶ fik han ferdig, (tegningen¹⁷ følger :) men heller ikke meere, thi her vare meget Som adspredte ham, efter vores lange Reise, og nu paa eengang følte han en Smerte¹⁸ som han bildte sig ind maatte være Brok, dette satte ham i en gruelig Engstelse, og han sov ikke heele Natten, nu Bad han mig

- 244 -

16

Skrive et Brev til G: Møller¹⁹ om at besøge ham da han ikke vilde Consultere Andre, fordi han var bange at det skulde fortælles i Byen, og han fandt det var en saa gruelig skam for ham at have en saadan Svaghed (han var saa skamfuld som en Jomfrue over sin Fontenelle²⁰ i begyndelsen

intil han blev lidt bedre vandt dermed, og hørte at der var mang unge Mennesker som havde det, han synes, hvem der vi[d]ste det maatte ekles over ham :) Jeg skrev, og han sendte Wilkens²¹ med Brevet strax om Aftenen efter han var kommet til Byen, dog paa turen havde der været 6 Personer i Vognen og skjønt jeg havde paa lagt Thorv: ikke at schenere sig, men gjøre, som naar han reiste med os, at ligge Beenet op paa Sædet ligeoverfor (dette passede jeg bestandig ogsaa paa Vores lange Reise²², saa at han aldrig fik hovne Been :) saa havde han dog ikke gjort det; [“]nei[,]” sagde han mig da jeg bebreidede ham[, “]det er for megen Confidence; jeg er altid meget forsigtig, og varsom her[“]; kort han havde ladet Foden hænge ned, og da han nu kom Hiem, var den saa Hoven som den endnu aldrig havde været, at han nær aldrig havde faaet Støvlen af, og da Kl: blev 9, og den Blev 10 næste formidag og Møller ikke kom, saa sendte han bud efter Bang²³, eller ogsaa, det traf sig at Bang kom af sig selv (: det husker jeg ikke meere :) NB: Smerten som han de foregaaende Dage havde været Bange for, var aldeles gaaet over, og nu var han roelig herfor, og meente at det nok havde været gnavent, eller forkiølse hvorved den Knude var kommet som havde foruroliget ham; den første omtalte smerte berørte han ellers ikke for Bang ☒ men nu var han blevet Bange for Beenet, og her for gav Bang ham Omslag (: som jeg seer af hans Brev²⁴ til mig :) om det han havde skrevet til M: sagde han intet til Bang, Kl 1 kom endelig M: og Thor: talte nu heller ikke til Ham, om sin foregaaende frygt for Brok, da den reen var forgaaet, men viste ham sit Been og skriver mig: Møller havde raadt ham at ligge Beenet op for at det desto hurtigere kunde komme sig, [“]det er ret en raer Mand[,]” siger han endnu. ☒ Thor fortæller mig endnu i samme Brev at han har ladet sige give et Bret paa Skiødet hvorpaa han tegner, som er det

- 245 -

17

eeneste han kan gjøre medens han saa ledes maae ligge ud strakt paa Sophaen, den Eene Tegning forestiller Madonna med Barnet i Skiødet²⁵, den Anden ☒ o s v. ☒ i denne Mellemtid fik jeg flere mismodige Breve²⁶ hvor af jeg saa at han ikke var tilfreds, endelig nærmede Julen sig, og han tog saa herud, og som sedvanlig satte sig strax i Arbeidet og var glad ☒ henimod Julen kom nu Øhlenschläger²⁷ med Søn²⁸, og nogle flere Giester og Thorvaldsen, gjorde det deilige Basrelief Juleglæden²⁹, han arbeidede nu saa flitig paa det at det til Jule Aften blev ferdig, Modeleret, og vi fik det til samme Aften Stillet hen mod en Væg hvor Tavlen blev skiult med en Decoration af draperier, det vil sige Tavlen kom til at staae paa et Bord, og der det heele arengeret som et Alter, hvorpaa Julegaverne skulle ligges, oven fra paa hver Side fik vi inskruet Lamper o s v som her følger Skitze³⁰ af og man kan ikke forestille sig hvad virkning dette Basrelief i det smukke Leer gjorde og saa greb det Øhlenschläger saaledes at han gik i sit Værelse og gjorde et digt³¹ derover, og nu kom han tilbage og læste det

op for os og saa gred han, og gik ud igien, og Thorv: vendte sig til mig og sagde: [“]hvad græder han nu for?["] ✖ osv osv kort Jule Træet maatte ikke mangle, vi havde dertil valgt et deiligt stort 4 Alen Høit Myrte træe, som jeg bandt en mængde Artificielle Roser i og desforuden en mængde Smaa Voxlys, her paa blev nu hængt, blandt andre decorationer de Kager³², som Thorvaldsen flere Aftener i rad forud havde hiulpet mig at lave, som hans sedvanlige

- 246 -

18

Tribut til Jule træet, og som jeg de 2 foregaaende Aar alt har omtalt, han tegnede ogsaa nogle Harlequiner³³ som bleve udklippede og paa Hængte, Træet var deiligt og Roserne i det friske grøne, gjorde god Virkning, efter at alle Presenterne vare udeelte, hvori blandt der fandtes, et nyt aparat Nattøi til Thorv: Huer, Kam, Holberg osv saa kappedes man om at afklippe Thorv: Kager, som baade Øhlenschläger[,] Børnene, og Wolfes³⁴ fik deres deel af, dog har jeg endnu endeel, som ret levende erindrer mig om den Vælsignede Manns Barnlige, Godmodige Sind, hvor med vi kunde faae ham til at gjøre alt med, og tage deel i hver en Glæde[,] til mig havde [han] medtaget en smuk Kamee. ✖

¹ Dvs. 15.11.1842. 19.11.1842 fejrede Thorvaldsen sin fødselsdag på Nysø.

² Dvs. den danske godsejer, kunstsamler, jurist, postsekretær og handelsmand Benjamin Wolffs kone Juliane Louise Sneedorff (1811-1897).

³ Dvs. Susette Schouw.

⁴ Dvs. skrevet (ud) til Nysø.

⁵ Dvs. den danske oberstløjtnant og kammerjunker Fritz og hans kone Elisa Paulsen. De fik i alt fem børn, hvoraf kun Alberto og Augusta Paulsen (1841-1857) var i live i 1842.

⁶ Familien Stampe havde et københavnsk residens i Kronprinsessegade 36, som familien øjensynlig flyttede til i vinterperioden.

⁷ Dvs. fru Paulsen.

⁸ Dvs. 16.-17.11.1842. 17.11.1842 ankom Thorvaldsen til Nysø første gang efter hjemkomsten fra Romopholdet 1841-1842.

⁹ Disse indbudte naboer var muligvis familier fra de omkringliggende herregårde heriblandt familien Smith fra Bækkeskov, familien Danneskiold-Samsøe fra Gissselfeld, familien Wolff fra Engelholm, familien Reedtz-Thott fra Lindersvold og familien Raben-Levetzau fra Bellevue.

¹⁰ Dvs. sang af 19.11.1842 fra Henrik Stampe til Thorvaldsen.

¹¹ Se evt. emneordet Lotterispil.

¹² Familien Paulsens tjener og amme er p.t. uidentificeret.

¹³ Dvs. Fritz Paulsen, som fra 1823 til 1828 var ejer af herregården Lillerup ved Horsens.

¹⁴ Dvs. 17.11.1842.

¹⁵ Dvs. Christian 4., A152.

¹⁶ Dvs. Tre genier, A153.

¹⁷ Dvs. tegningen C1016, hvorpå en blyantpåskrift med Thorvaldsens hånd dokumenterer, at tegningen blev udført på Nysø 17.11.1842.

¹⁸ Ultimo november 1842 led Thorvaldsen af smerter i benene efter hjemrejsen fra Rom.

¹⁹ Antagelig den danske læge og professor Jacob Christian Johan Hendrik Gundelach Møller (1797-6.5.1845).

²⁰ Dvs. en fontanelle, et kunstigt frembragt sår, som holdes åbent for at aflede legemets urene væsker, jf. fontanelle i Ordbog over det danske Sprog. Den omtalte fontanelle blev i øvrigt åbnet og lukket flere gange af forskellige læger og var årsag til en hed lægedebat Om årsagen til Thorvaldsens død.

²¹ Dvs. Thorvaldsens kammertjener C.F. Wilckens.

²² Dvs. familien Stampes og Thorvaldsens rejse til Rom, maj-september 1841.

²³ Dvs. den danske læge, professor og rektor Ole Bang.

²⁴ Dette brev kendes p.t. ikke.

²⁵ Den omtalte tegning er ukendt, skønt der muligvis kunne være tale om C1104, der gengiver bl.a. en madonna med barn.

²⁶ Disse breve kendes ikke i dag. Se evt. referenceartikel om forsvundne breve til, fra og om Thorvaldsen.

²⁷ Dvs. den danske digter og forfatter Adam Oehlenschläger.

²⁸ Adam Oehlenschläger fik sammen med Christiane Oehlenschläger sønnerne Johannes Wolfgang (1813-1873) og William Oehlenschläger (1814-1885).

²⁹ Dvs. Juleglæde i himlen, Nysø41.

³⁰ I manuskriptet gengives her en skitse af opstillingen med relieffet og gaverne. På tegningen findes ordet "Presenterne".

³¹ Dvs. digt af 24.12.1842 fra Adam Oehlenschläger til Omnes.

³² En af disse kager er bevaret, nemlig Kagefigur, Nysø134.

Desuden var der tidligere bevaret to andre figurer, men de måtte kasseres i 1950'erne pga. meget dårlig stand:

³³ Se evt. Thorvaldsens tegning Pulcinella og Harlekin, C893, som blev udført i anledning af julen 1839.

³⁴ Dvs. den danske godsejer Benjamin Wolff og hans kone Juliane Louise Sneedorff (1811-1897).

